



Протојереј др М. Помазански:

## Преношење философског „сшвароња“ у теологију

Увек је примамљиво оно што је ново. Али оно није увек на месту. Увођење новог у Православље је противречност у себи. Већ назив „православље“ указује на то да се његова битна страна састоји у чувању „предања“. Цела историја Православне Цркве јесте пре свега борба за верност Предању, за „чистоту вере“. Од првих дана хришћанства било је тачно вероисповедање први услов да се добије крштење и да се буде примљен у хришћанску заједницу. „Држите закон истине“ и „Држите канон вере“ — тако су непрестано у првобитном хришћанству одзвањали позиви црквених поглавара. Верско учење је одређивало целу структуру и начин живљења Цркве. Ако је вера била права — црквени живот био је здрав. Ако је вера била изопачена — мењао се и правац црквеног живота. Због тога ми речју „православље“ не означавамо само веру, него и живот Цркве у њеној целини, њен унутрашњи и њен спољашњи живот.

Застрањивање црквеног реформисања, обнављање у овом или оном облику, скоро се никад не прекида. У пререволюционарном времену у Русији су постојали принципи који су штитили Предање. Ти принципи су били: држава, школа, начин живота и сам побожан народ. Они делимично постоје и овде у иностранству: то је побожан народ који на разне начине активно бди над црквеним предањем и који је у том смислу заступник свести црквене заједнице. Али постоји једна област црквених ствари која није тако лако приступачна пажњи црквених маса, област која за извесно време може остати по страни од ових маса, и може се ослободити њиховог мешања и њиховог утицаја, — то је област теолошке науке.

Теолошка наука развија се у атмосфери самоће: у далекој прошлости то је било у тишини манастирске ћелије, а данас у тишини библиотеке, у уско ограниченом кругу личности. Њени резултати

остају, и кад се појаве као штампани, својина једне релативно уске средине, пре свега због њихове апстрактности, због њихове терминологије, због специјалности њихових тема, али кадкад и због њихове мисаоне тежине. Теолошка наука је неизбежна, и њој припада у животу Цркве велика специфична тежина. Али ово се не сме претеривати. Јер теологија није Црква, теологија није религија. Теологија је област разума, који у верском животу заузима скроман простор.

Рад теологије може бити благословен, ако иде правим путем. Али тај рад постаје тешка опасност за Цркву, чим скрене с правог пута, и чим иде против учења Цркве. Уношење новина у Цркву, уколико се у практичном животу појави, може лако да се позна, објасни и одстрани. Али уношење новина у теологију може да настане, да живи и да се развија, без обзира на сва изобличавања и забране, тиме што оно, на неки начин, разграничава свој простор и према онима који са њиме нису сагласни, и који би му могли правити сметње. Тако оно без ларме може да прикупља своје снаге и да спрема своје иступање на широком фронту.

„Ако се обљутави, чиме ће се осолити? Какво је то Православље, које губи свој карактер као православље? Кад православна теолошка наука изгуби православље, шта она још вреди? Кад за свест црквене заједнице њено непостојеће православље постане очевидно, тада се таква једна наука не сматра само као непотребна, него се она као зло одбацује. При томе је само жалосна околност да — према сведочењу историје Цркве — процес откривања једне јереси пред свешћу заједнице, борба против јереси и њено одбацивање траже тешке жртве и често на телу Цркве остављају рану која квари.

Не треба мислити да је Црква нетрпељива према сваком личном теолошком мишљењу, да она негира могућност разлике мишљења у нејасним и спорним питањима, и да она хоће да ограничи слободу тражења истине у овим областима. Исто тако, ја не бих желео да се у овим и следећим извођењима види позив на нетрпељивост. У теолошкој науци неизбежна је разноликост схватања и тачака гледишта. Теолошки објекти су такви да многе од њих разум не може свестрано да схвати. Неизбежне су заблуде, а оне су и безопасне, уколико другим истраживањима дају повода за пажљивије истраживање и за утврђивање правилнијих конзеквенција.

Али много је горе кад се заблуде не јављају више у теологији као индивидуалне и случајне појаве, него кад постану израз целог једног правца, својина целе једне теолошке школе, кад постану својственост једне затворене групе личности, које за свој непосредни циљ постављају спровођење идеја које су црквеној истини стране. Бојимо се да једна таква опасност доиста постоји. Њени знаци су довољно јасни. Ова појава се мора тачније посматрати да многи не би допустили да буду одвучени на погрешан пут. Ова моја извођења треба да послуже као опомена за то.

С немачког превела Ксенија АТАНАСИЈЕВИЋ